

JÄNEDA PÖLLUTÖÖKESKKOOLI SOOMEPOISID

Peep Pillak, Heini Vilbiks

Talvesõja puhkemisel Soome ja Nõukogude Liidu vahel 30. novembril 1939 kerkis kohe ülesse Soome armee ridadesse vabatahtlike vastuvõtmise küsimus. Balti riigid kuulutasid enda Nõukogude Liidu ja Soome vahelises konfliktis erapooletuks. Eesti saadik Helsingis Aleksander Warma ja Soome välisminister Väino Tanner leppisid kokku, et eestlasi ei püüta mingil viisil aktiveerida ja kui vabatahtlikke peakski tulema, siis nende Eesti päritolu püütakse salajas hoida. Kõrvaltvaataja rolli rõhutamist Eesti poliitikute poolt tingis muidugi asjaolu, et Nõukogude Liit ei olnud mitte ainult ähvardav naaber, vaid selle sõjaväebaasid olid juba Eesti territooriumil. Lepingut rikkudes kasutas Nõukogude Liit Eestis olevaid baase Soome ründamiseks (vt. Warma 1971, lk. 95-99). Ametlikult oli Eesti küll erapooletu, kuid rahva sümpaatiat ja toetust kuulus muidugi Soomele. Salaja Soome minek oli küllaltki keeruline ettevõtmine, siiski leidis Eestis noormehi, kes kallaletungi ohvriks langenud vennasrahvale vabatahtlikena appi tõttasid.

Talvesõja ajal oli Soome sõjaväes üle 11 000 vabatahtliku. Eestlastest vabatahtlike arv Talvesõja ajal ei ole täpselt teada. Nagu juba eelpool öeldud, püüti nende Eesti päritolu pigem varjul hoida. Teada on, et rahvusvahelises üksuses „Sisu” (*osasto „Sisu”*)¹ oli 57 Eesti vabatahtlikku. „Sisu” brigaadis teenisid ka jaanuaris 1940 üle jää Eestist Soome läinud Johan (Juhan) Parts, veebruaris tõukekelguga Mustojalt üle jää läinud Kaarel August Karimäe (vt. tema kohta lähemalt: Kuutma 2004, lk. 107–153) ning märtsis 1940 Vergist suuskadel üle jää läinud Helmut Valentin Kohal. Kõik kolm olid õppinud Jäneda Põllutöökeskkoolis, kuid lõpetajate nimekirjas neid ei ole. Vabatahtlikele õpetati Lapuas Soome relvade tundmise kõrval ka suusatamist ja soome keelt. Üksus „Sisu” rindele ei jõudnudki, sest 13. märtsil 1940 lõppes 105 päeva kestnud Talvesõda ja seejärel üksus likvideeriti. „Sisus” teeninud 12 Eesti vabatahtlikku otsustasid appi minna Norrale, kellele Saksamaa oli 9. aprillil kallale tunginud ja riigi suures osas juba okupeerinud. Nende hulgas oli ka Helmut Valentin Kohal (vt. tema ja teiste Norrasse läinud Eesti vabatahtlike kohta lähemalt: Kask 1996, Hanseth 2001).

Jätkusõja puhkedes 25. juunil 1941 algas kohe ka välismaalastest vabatahtlike registreerimine. Nende hulgas oli mehi, kes juba Talvesõja ajast Soomes olid või ka alles pärast sõjategevuse lõppu sinna jõudsid. 1941. aasta juuli alguses alustas välismaalastest vabatahtlike vastuvõtmiseks tegevust Peastaabi vabatahtlike büroo (*Päämajan vapaaehtoistoimisto*). Helsingi sõudestaadionil alustas tegevust Eestist tulnud vabatahtlike kogunemispunkt.

---

¹ Soome keeles tähendab sisu visadust, sitkust ja jonnit, mida peetakse iseloomulikuks soomlastele.

Saksa regulaarvägedes Põhja-Soomes oli 1941. aasta suvel 90 000 meest ja 1944. aasta suveks ulatus see arv 200 000 meheni. Vabatahtlike arv Jätkusõja ajal Soomes oli üle 6000. Eesti vabatahtlikke, kes teenisid Talve- ja Jätkusõja ajal Soome sõjaväes, on praegu nimeliselt teada 3363 (vt. Pillak, Vilbiks 2015 & 2017)². Jätkusõja ajal Soome läinud eestlastest vabatahtlike suur arv oli tingitud mitmetest põhjustest. Kui 1941. aasta suvel võeti sakslasi Eestis vastu vabastajatena, siis peagi selgus, et sakslased ei kavatsengi võimaldada Eesti iseseisvuse taastamist – Nõukogude okupatsioon asendus Saksa okupatsiooniga. Eestlastel puudus võimalus olulisi asju omal maal otsustada ja neid koheldi sakslastega võrreldes teisejärguliste inimestena. Saksa relvajõududes kasutati eestlasi eelkõige Suur-Saksamaa huvides, mitte Eesti vajadusi ja võimalusi silmas pidades. Samas oli eestlastel soov bolševismi vastu võidelda, selleks olid paljudel isiklikud põhjused nagu lähedaste arreteerimine, küüditamine või mõrvamine punaste okupantide poolt. Iseseisvusaegne põlvkond oli saanud isamaalise kasvatusena, kus aatelisi väärtusi peeti oluliseks, sealhulgas hinnati kõrgelt Vabadussõja vaimu ja Soome vabatahtlike panust võidu saavutamisel Vabadussõjas. Vennasrahva soomlaste abistamist võitluses ühise vaenlase vastu peeti eestlaste auvõla tasumiseks. Oli selge, et kui Soome kaotab oma iseseisvuse, ei ole ka Eestil lootust seda taastada. Loodeti sellelegi, et Soomes saadud sõjalist väljaõpet ja rindekogemust õnnestub esimesel võimalusel kasutada Eesti iseseisvuse taastamisel. Kuid üks muidugi igal mehel olid Soome minekul ka omad isiklikud motiivid. Eesti vabatahtlike vastuvõtmine tekitas soomlastele probleeme liitlussuhetes sakslastega, kes korduvalt põgenikke soomlastelt välja nõudsid. Ka Soomes ei mõistnud paljud, miks eestlased ei tahtnud koos sakslastega Punaarmee vastu võidelda ja eelistasid seda teha Soomes, kuigi vaenlane oli ju sama ja Soome ning Saksamaa olid liitlased. Eestlasi ja nende taotlusi aitasid Soomes mõista estofiilidest poliitikute ja kultuuritegelaste kõrval ka sõjaväelased, kes olid 1920.–1930. aastatel jätkanud kahe hõimurahva vahelist sõjalist koostööd Vabadussõja vaimus. Eestlaste renomee kujundamisel oli oluline osa Talvesõjas osalenud eestlastest vabatahtlikel, väeüksuse „Sisu” liikmetel, kellest said luuregrupi „Erna” liikmed. Üks nendest oli Jänedal õppinud Johan (Juhan) Parts (vt. „Erna” luuregrupi kohta lähemalt: Jõgi 1995 & 1996).

Eestist Soome tulnud noormeeste arv hakkas kiiresti kasvama 1943. aastal, kui alustati sundmobilisatsiooni Saksa sõjaväkke. Esialgu teenisid eestlased põhiliselt 47. jalaväerügemendi kolmandas ehk Vallila pataljonis (III/JR 47), mille eesotsas oli eestlastesse sõbralikult suhtuv major Claes Gripenberg, marssal Mannerheimi õepoeg. Põhiliselt eestlastest koosnev omaette väeosa – 200. jalaväerügement (lühendatult JR 200) – moodustati Soome vägede ülemjuhataja marssal Mannerheimi käskkirjaga 8. veebruaril 1944. Rügemendi ülemaks määrati kolonelleitnant Eino

---

² 2015. aastaks oli teada nimeliselt 3359 meest, nüüdseks on lisandunud veel 4 meest.

Kuusela, kes oli lõpetanud Eesti Kõrgema Sõjakooli ja valdas vabalt eesti keelt. I pataljoni ülemaks määrati Mannerheimi risti rüütel major Eero Kivelä, kes oli tuntud eestlaste sõbrana ja II pataljoni ülemaks määrati kolonelleitnant Väino V. Savonen, kes oli samuti lõpetanud Eesti Kõrgema Sõjakooli. JR 200 I pataljoni koosseisu arvati Vallila pataljon, kus mehed olid juba rindekogemuse saanud. Kuna Taavettisse koondatud Eesti vabatahtlike hulgas oli elukutseliste ja mitmes armees teeninud rindekogemustega sõjameeste kõrval ka ilma igasuguse sõjalise ettevalmistuseta mehi, siis alustati rügemendi koolitamisega. Noorsõduri ettevalmistus reameheks kestis Soome armees kolm kuud. Tankitõrjujad, sidemehed, kirjutajad, sanitarid, pioneerid, autojuhid, hobusemehed, kokad jt. said veel erialase väljaõppe. Samuti koolitati allohvitseri ja ohvitseri. 1944. aasta aprillis oli rügemendi I pataljoni koosseisus 38 soomlasest ja 36 eestlasest ohvitseri ning 667 eestlasest ja 65 soomlasest allohvitseri ja sõdurit, II pataljonis oli 123 soomlasest ja 60 eestlasest ohvitseri ning 1200 eestlasest ja 74 soomlasest allohvitseri ja sõdurit. Küllaltki palju Eesti vabatahtlikke teenis ka Soome mereväes – sõjaaastatel kokku 400 mehe ringis. Vähemal määral oli eestlasi ka teistes väeosades (täpsemaid üksikasju Eesti vabatahtlike Soome mineku, sõjaväkke astumise, väljaõppe, teenistuse jm. kohta vaata lähemalt: Uustalu, Moora 1973 & 1993).

JR 200 osales 9. juunil 1944 alanud Punaarmee suurrünnaku tõrjelahingutes esialgu Viiburi rindel ja alates 18. juulist Vuoksil. Eestlastest hukkus või jäi teadmata kadunuks ligi paarsada meest ja ligi 300 sai haavata. 12. augustil viidi JR 200 tagalasse, et võimaldada Eesti vabatahtlike minekut Eestisse. 16. augustil kirjutas marssal Mannerheim alla JR 200 laialisaatmise käskkirjale. 19. augustil saabus 1752 Eesti vabatahtlikku Saksa transpordilaeval „Wartheland“ Hankost Paldiskisse, et nüüd kaitsta oma kodumaad pealetungiva Punaarmee vastu. Lootusrikas rahvas ristas Soomest saabunud vabatahtlikud hellitlevalt soomepoisteks. Vähemal määral tuli soomepoisse Eestisse veel hiljemgi. Lahingukogemustega I pataljon saadeti sakslaste poolt rindele, II pataljon suunati aga Kehrasse täiendavale väljaõppele ja sellest eraldatud ohvitserid Kloogale kiirkursustele. Augusti lõpupäevadel pidasid Tartu rindele jõudnud soomepoisid koos teiste väeosadega Pupastvere juures ägeda lahingu, kus sunniti Punaarmee suures ulatuses tagasi tõmbuma Emajõe lõunakaldale. Kuid 17. septembril uute jõududega taas üle Emajõe tunginud Punaarmeed ei suutnud soomepoisid Pilka lähistel enam peatada ja nad taganesid koos teiste väeosadega raskeid kaotusi kandes. Sakslased olid otsustanud „rindejoone õgvendamiseks“ oma väed Eestist välja tõmmata vastavalt Hitleri poolt 16. septembril kinnitatud plaanile „Aster.“

Soome sõlmis Nõukogude Liiduga 19. septembril vaherahu. Päev varem vabastati teenistusest veel Soome sõjaväkke teenima jäänud Eesti vabatahtlikud. Kui JR 200 laiali saadeti, siis Soome sõjaväes erinevatel põhjustel edasi teenida tahtvatest Eesti vabatahtlikest moodustati 4.

erikompanii (4. *Erillinen Komppania*), mis liideti 3. täienduspataljoni (Täydennyspataljoona 3). Tegelikuses jätkati teenistust mõnel juhul hiljemgi, nii näiteks mereväes 21. septembrini, kuigi ametlikult vormistati kõikide vabastamisajaks 18. september. Enamus nüüd vabastatutest läks Rootsi, sest kodumaal oli olukord selleks ajaks juba täiesti lootusetu ning Soomes kardeti, ja mitte alusetult, Nõukogude Liidule väljaandmist. Eestis osutasid soomepoisid veel mõneski paigas Punaarmeele vastupanu – Irus, Maardus, Vaskjalas, Kosel, Keilas, Haruteel (vt. lähemalt: Ojalo 2010). Hulk soomepoisse osales lahingutegevuses löögiüksuse „Admiral Pitka“ koosseisus (vt. lähemalt: Löögiüksus 2008; Mandel 2012). Soomepoisid osalesid ka kokkupõrgetes sakslastega. Osa soomepoistest taandus või evakueeriti koos sakslastega, osa läksid kodudesse või jätkasid võitlust metsavendadena. Oli ka neid, kel õnnestus põgeneda üle mere Rootsi, või siis mindi jälle tagasi Soome ja seal edasi Rootsi. Mitmed soomepoisid mobiliseeriti ka Punaarmeesse. Nõukogude repressiivorganid alustasid kohe pärast Eesti okupeerimist jahti nn. nõukogudevastasele elemendile, kelle hulka kuulusid ka Soome sõjaväes teeninud Eesti vabatahtlikud. Arreteeritud soomepoisse süüdistati „kodumaa reetmises“ ja saadeti vangilaagritesse, kuhu paljud neist oma elu jätsid. Kuigi Eesti okupeeriti taas pea pooleks sajandiks, ei olnud soomepoiste võitlus siiski asjatu.

Soomepoisid üritasid valida nn. kolmandat teed, püüdes vältida koostööd nii Eestit okupeerinud Nõukogude Liidu kui ka Natsi-Saksamaaga ning orienteeruda Lääne demokraatiale. Tänapäeval võime tõdeda, et kolmanda tee valik oli lõppkokkuvõttes just see õige valik. Paljud soomepoisid on olnud aktiivse osalejad Eesti iseseisvuse taastamise protsessis. Nende panus on märkimisväärne meie riigi kaitsevõime ülesehitamisel aga ka muudes eluvaldkondades (vt. Laar, Pillak, Rebas, Saueauk 2010).

Järgnevalt on tähestikulises järjekorras ära toodud 28 Jäneda Põllutöökeskkoolis õppinud soomepoiste elulood, ka need, kes pole lõpetajate nimekirjades. Enne Soome minekut oli 10 meest teeninud Eesti sõjaväes (neist 2 viidi 1940 tegevälastena üle Punaarmee koosseisu ja langesid suvel 1941 sakslaste kätte sõjavangi) ja 6 Saksa sõjaväes.³ Soome mereväe koosseisus oli 3 meest, ülejäänud teenisid maavägedes. Soomes langes Kaarel August Karimäe 1944. aasta suvel Kauhimäel. Enamus Jänedal õppinuist pöördus augustis 1944 tagasi Eestisse, et siin võidelda kodumaa vabaduse eest pealetungiva Punaarmee vastu. Eestis langes *vänrikki* Toomas Vaas 19. septembril Jõgeval. Tõnu

---

³ Nii oli näiteks Evald Johannes Alusalu teeninud Eesti kaitseväes, Punaarmees, Saksa sõjaväes kui ka Soome armees, langenud punaarmeele sõjavangi sakslaste kätte ja saksa sõjaväelaseks venelaste kätte.

Kuusk langes ilmselt Saksamaal. Pärast sõda pääses vabasse maailma 9 meest. Üks meestest – August Feliks Lehist – oli pärast sõda Eestis metsavend. Nõukogude võimude poolt vangistati 4 meest.

Elulugude juures puuduvad fotod 5 mehe kohta. Mitmete meeste elulood võiksid olla täielikumad. Loodetavasti aitab käesoleva väljaande ilmumine kaasa sellele, et täiendada lünkasid Jäneda Põllutöökeskkooli soomepoiste elulugudes ja ka meestest puuduvad fotod leida. Kõikidel, kellel on midagi täiendavat, palutakse ühendust võtta artikli autoritega.

Kirjandus:

Hanseth, Tor 2001: „Norrapoisid“ – eesti vabatahtlikud 1940 Norra sõjas Alta pataljoniga Narviki rindel. – Põhjala Tähistel 27, lk. 23–34. Samas on lk. 17–22 publitseeritud Gustav (Adolf) Lep(p)iku päevik.

Jõgi, Ülo 1996: „Erna“ legendid ja tegelikkus. Tallinn.

Jõgi, Ülo 1995: Kas nad olid bandiidid? Stockholm.

Kask, Heino 1996: Esimene langenu. – Põhjala Tähistel 23, lk. 10–14.

Kuutma, Raul 2004: Kolmas tee: Eesti auks, tuleviku pandiks. Tallinn.

Laar, Mart; Pillak, Peep; Rebas, Hain; Saueauk, Meelis 2010: Soomepoisid. Võitlus jätkub. II maailmasõjas Soome armees võidelnud Eesti vabatahtlike ajalugu 1939–2010. Tallinn.

Löögiüksus „Admiral Pitka“ 2008: 22. septembril 2006 peetud ajalookonverentsi „Tallinna kaitsjad 22. septembril 1944“ ettekanded. Eesti Sõjamuuseumi – kindral Laidoneri Muuseumi toimetised 4.

Mandel, Mati 2012: Pitka ja pitkapoisid – legendid või tõelisus?. Tallinn.

Oja, Hannes (tegevtoimetaja); Lillakas, Valdu (toimetaja) 2002: Soomepoisid Kanadas. Poolsada aastat soomepoiste tegevust sõnas ja pildis. Toronto.

Ojalo, Hanno 2010: Tagasi sõjatulle. Ülevaade soomepoiste võitlustest Eestis 1944. aasta suvel. Tallinn.

Pillak, Peep; Vilbiks, Heini (koostajad) 2015: Soomepoiste elulood. Soome sõjaväes II maailmasõja aastatel teeninud eestlased ja Eesti vabatahtlikud. Tallinn.

Pillak, Peep; Vilbiks, Heini 2017: Haljala kihelkonna soomepoisid – koguteoses Haljala kihelkond aegade voolus. Koostaja ja toimetaja Lemmi Karmin. Haljala.

Uustalu, Evald; Moora, Rein 1973: Soomepoisid. Ülevaade eesti vabatahtlike liikumisest ja sõjateest Soomes ja kodumaal Teise maailmasõja ajal. Toronto.

Uustalu, Evald; Moora, Rein 1993: Soomepoisid. Ülevaade eesti vabatahtlike liikumisest ning sõjateest Soomes ja kodumaal Teise maailmasõja päevil. 2. trükk, Tallinn.

Warma, Aleksander 1971: Diplomaadi kroonika. Ülestähendusi ja dokumente aastatest 1938–44. Lund.

Jäned Põllutöökeskkooli soomepoiste elulood

ALUSALU, Evald Johannes, *alikersantti*.

Sündis 01.07.1918 Järvamaal Koigi vallas Sõrandu külas. Lõpetas 1938 Jäned Põllutöökeskkooli, elas Sõrandus. Eesti kaitseväes teenis ratsarügemendis, veterinaarveebel. Viidi üle Punaarmeele, langes sakslaste kätte sõjavangi suvel 1941, pärast vabanemist töötas kodutalus. Oli Saksa sõjaväes juulist 1943. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 22.12.1943, oli väljaõppel Taavettis ja veterinaarkursustel, teenis Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni staabikompaniis. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksil, autasustati 1. klassi Vabadusmedaliga 18.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, langes venelaste kätte vangi 29.09.1944. Vabanes Põllküla sõjavangilaagrist novembris 1946. Töötas seejärel kodutalus, oli 1948–1954 Paides mitmel ametikohal, 1954–1960 Sõrandu koorejaamas katlakütja, 1961–1978 kolhoosis Estonia veterinaar-seemendustehnik. Mängis erinevaid pille puhkpilli- ja tantsuorkestrites. Elas Türi vallas Oisus, suri 23.11.2016, maetud Paide Reopalu kalmistule.

ARMOLIK, Neeme, *vänrikki*.

Sündis 12.07.1919 Tartumaal Päidla vallas Neeruti külas. Lõpetas 1937 Jäned Põllutöökeskkooli, õppis 1938–1939 Tartu Ülikoolis agronoomiat. Oli sõjakoolis aspirant, tegevvälaseks viidi üle Punaarmeele, langes sakslaste kätte sõjavangi suvel 1941. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 27.11.1943, suunati 03.12.1943 mereväkke, oli väljaõppel Turus, märtsist 1944 vabakuulaja Meresõjakoolis, teenis saatelaeval Suursaari. Vabastati teenistusest 18.09.1944, läks Rootsi. Lõpetas 1950 Uppsala ülikooli agronoomia erialal, kaitses doktorikraadi 1955 USA-s Wisconsin-Madisoni ülikoolis. Oli agronoomia õppejõud Kanadas ja teadur Stockholmi tehnikaülikoolis. Suri 21.03.2010 Täbys.

EIDOK, Valter, sotamies.

Sündis 30.03.1922 Harjumaal Peningi vallas. Lõpetas 1942 Jäneda Kõrgema Põllunduskooli, oli põllumees Raasikul. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 20.10.1943, oli väljaõppel Porokyläs, Taavettis ja sidekompaniis Järvenpää, teenis 200. jalaväerügemendi I pataljoni staabikompaniis. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lahel ja Vuoksil. Pärast 200. jalaväerügemendi likvideerimist oli 3. täienduspataljonis, vabastati teenistusest 22.09.1944. Läks Rootsi, sealt 1950 USA-sse. Oli ehitusettevõtja ja kompanii "Esto Builders" omanik. Suri 30.04.2007 Marengos Illinoisi osariigis.

EPNER, Egon, sotamies.

Sündis 06.09.1917 Virumaal Aaspere vallas. Elas Läsna külas, lõpetas 1936 Rakvere ühisgümnaasiumi. Teenis Eesti kaitseväes, nooremallohvitser-staabikirjutaja. Lõpetas 1940 Jäneda Põllutöökeskkooli, õppis Brno tehnikaülikoolis agronoomiat kuni 1941, oli Arkna põllunduskoolis õpetaja, õppis Tartu Ülikoolis aiandust. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 07.03.1944, oli väljaõppel Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 7. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Töötas agronoomina ja Eesti Tarbijate Kooperatiivide Vabariikliku Liidu majandi direktorina. Lõpetas 1962 Eesti Põllumajanduse Akadeemia, oli Tartu Riikliku Ülikooli botaanikaiaia direktor, seejärel kolhoosis Avangard agronoom kuni pensionile jäämiseni. Elas Tartus, suri 22.12.2002, maetud Raadi kalmistule.

GUSTAVSON, Georg, alikersantti.

Sündis 06.06.1924 Virumaal Kunda-Malla vallas. Lõpetas 1942 Jäneda Kõrgema Põllunduskooli, töötas Kuusiku riigimajandis. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 06.10.1943, oli väljaõppel Porokyläs, Taavettis ja Uusaaris 200. jalaväerügemendi 13. (miinipilduja)kompaniis. Osales

tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944. Töötas Ubja sovhoosis agronoomi, zootehniku ja osakonnajuhatajana. Elas Sõmeru vallas Näpi külas. Suri 22.08.1993, maetud Viru-Nigula kalmistule

JAMS, Voldemar, korpraali.

Sündis 10.06.1919 Järvamaal Ambla vallas. Lõpetas 1940 Jänedal Põllutöökeskkooli, oli talupidaja Jänedal, hiljem kriminaalpolitseinik. Teenis Saksa sõjaväes. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 25.09.1943, oli rindel Rajajoel 47. jalaväerügemendi III pataljoni koosseisus, väljaõppel Taavettis allohvitseride koolis ja 200. jalaväerügemendi II pataljoni 5. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil, autasustati 2. klassi Vabadusmedaliga 13.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli Keila-Joal luurekoolis, taandus Saksamaale. Suri 01.10.1950 Schwetzingenis.

KAARLI, Armas, sotamies.

Sündis 01.02.1927 Harjumaal Kiiu vallas. Oli õpilane Jõhvis. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 13.10.1943, oli väljaõppel Porokyläs ja Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 8. (raskekuulipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahingutes Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Õppis Jänedal Põllundustehnikumis ja Penijõe põllumajanduskoolis loomakasvatust, oli Nõo sovhoosis brigadir. Röövmõrvarid tapsid ta 23.09.1949 Tartus, maetud Raadi kalmistule.

KARIMÄE, Kaarel August, *alikersantti*.

Sündis 03.06.1917 Virumaal Aaspere vallas. Elas Sauste külas, õppis Jäneda Põllutöökeskkoolis, oli vahetusõpilane Soomes Päivölä rahvaülikoolis sügisest 1938 kuni kevadeni 1939. Teenis Eesti kaitseväes ratsarügemendis, kapral. Läks 21.02.1940 tõukekelguga üle jää Soome, astus vabatahtlikuna Soome armeesse, oli väljaõppel Lapual rahvusvahelises Sisu brigaadis. Pärast Talvesõja lõppu oli väljaõppel suurtükiväe allohvitserikoolis ning õppis ja töötas Päivölä rahvaülikoolis. Astus taas vabatahtlikuna Soome armeesse 18.06.1941, oli rindel 44. jalaväerügemendi II pataljonis, sai Korpiselkäs haavata 11.07.1941, autasustati 2. klassi Vabadusmedaliga 23.08.1941 ja 1. klassi Vabadusmedaliga 12.09.1941. Veebruarist 1942 teenis 47. jalaväerügemendi III pataljonis, seejärel oli väljaõppel Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 2. (laskur)kompaniis. Oli rindel Rajajoel, kus sai 12.02.1944 haavata, autasustati 4. klassi Vabadusristiga 02.03.1944. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, langes Kauhimäel 11.06.1944.

KIRSS, Kalju Vambola, korpraali.

Sündis 27.09.1923 Virumaal Rakvere vallas. Lõpetas 1942 Jäneda Kõrgema Põllunduskooli, oli põllumajandustehnik, elas Lepna külas. Teenis Saksa sõjaväes 6 kuud. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 09.11.1943, oli rindel Rajajoel 6. jalaväerügemendis ja 47. jalaväerügemendi III pataljonis, seejärel väljaõppel Järvenpääl sidekompaniis ning teenis 200. jalaväerügemendi staabikompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksil, autasustati 2. klassi Vabadusmedaliga 18.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Pärast sõda töötas Rakvere sides, hiljem agronoomi ja kiviraidurina. Elas Rakveres, kus suri 22.01.2005, maetud Tõrma kalmistule.

KIVIMÄE, Endel, *sotamies*.

Sündis 18.03.1924 Virumaal Aaspere vallas Läsna külas. Õppis Jäneda Põllutöökeskkoolis. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 13.05.1943, oli rindel Rajajoel 47. jalaväerügemendi III pataljonis, seejärel väljaõppel Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 1. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, sai Jäppiläs haavata 10.06.1944, autasustati 2. klassi Vabadusmedaliga 02.07.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, võitles Tartu rindel, sai haavata 29.08.1944, põgenes haiglast koju. Töötas metsapunktis ja kodutalus, arreteeriti 23.12.1948. Vabanes vangilaagrist oktoobris 1956. Oli Heimtali sovhoosis, Mooste nädissovhoosis ja kolhoosis Uus Tee osakonnajuhataja ning Paide Teede Remondi- ja Ehitusvalitsuses vaneminsener. Paide vallavolikogu liige 1993–1999, Paide valla aukodanik 2011. Eesti Sõjameeste Järva Ühingu juhatuse liige. Elas Paide vallas Kriievälja külas. Suri 19.12.2014, maetud Sillaotsa kalmistule Paides. Autasustati 2004 V klassi Kotkaristiga.

KOHAL, Helmut Valentin, *sotamies*.

Sündis 28.03.1915 Tartumaal Avinurme vallas. Õppis Jäneda Põllutöökeskkoolis, oli Tallinna linnavalitsuses ametnik. Teenis Eesti kaitseväge suurtükiväes, reamees. Läks 04.03.1940 Vergist üle jää Soome. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse, oli väljaõppel Lapual rahvusvahelises Sisu brigaadis. Talvesõja lõppedes läks Norrassa, kus võitles 1940. aasta mais ja juunis vabatahtlikuna Norra armees Alta pataljoni koosseisus Narviki all sakslaste vastu. Oli seejärel Soomes Nivalas metsatöoline, astus uuesti vabatahtlikuna Soome armeesse 02.07.1941, oli väljaõppel Peastaabi luureosakonnas. Heideti juulis 1941 langevarjuga Eestisse, sai vigastada ja oli ravil Helsingis. Seejärel oli metsavalitsuses töödejuhataja Kesk-Pohjanmaal Kälviäs, põgenes sügisel 1944 perega Rootsi. 1946 tuli tagasi Soome, oli metsavalitsuses teenistuja ja töödejuhataja, hiljem Kesk-Pohjanmaa Osuuskauppa kaupluste varustaja. Elas a-st 1962 Kannusel. Suri 26.09.1978, maetud Kannuse kalmistule.

KULVERE, Valdeko, sotamies.

Sündis 22.12.1922 Virumaal Salla vallas Käru külas. Lõpetas 1943 Jäneda Kõrgema Põllunduskooli. Teenis Saksa sõjaväes. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 05.11.1943, oli väljaõppel Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 8. (raskekuulipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Töötas Simunas kauplusejuhatajana. Arreteeriti 28.01.1945, mõisteti 10+5 a. Vabanes vangilaagrist Krasnojarski kraisis 13.06.1954, asumiselt 01.10.1956. Oli kolhoosis Nõukogude Põllumees agronoom ja 1959–1968 esimees, 1968–1983 Aruküla kolhoosi esimees. Suri 29.05.1993 Arukülas, maetud Raasiku kalmistule.

KUNINGAS, Karl, korpraali.

Sündis 20.09.1917 Virumaal Illuka vallas Ahakveres. Lõpetas 1937 Jäneda Põllutöökeskkooli agronoomina. Teenis Eesti kaitseväes, kapral. Viibis praktikal Soomes, Taanis ja Saksamaal, sõja puhkedes tuli Eestisse, varjas end kuni Soome minekuni. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 16.12.1943, oli väljaõppel Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 6. (laskur)kompaniis ja staabikompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Tegeles kodutalus hobusekasvatusega, lõpetas 1962 Eesti Põllumajanduse Akadeemia, oli projekterija sovhooside ministeeriumi projektbüroos ja 1971–1978 Riikliku Projekterimise ja Uurimise Instituudis Eesti maaparandusprojekt. Pensionärina tegeles elulõngade kasvatamisega. Suri 24.08.1989 Tallinnas, maetud Rahumäe kalmistule.

KUUSK, Tõnu, *kersantti*.

Sündis 12.06.1915 Virumaal Aaspere vallas Loobu külas. Lõpetas 1938 Jänedä Põllutöökeskkooli, õppis Tartu Ülikoolis agronoomiat, oli põllumajanduskonsulent Vohnjas. Eesti kaitseväes teenis soomusrongirügemendis, nooremseersant. Astus vabatahtlikuna Soome mereväkke 10.12.1943, oli maist 1944 väljaõppel Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 8. (raskekuulipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil, autasustati 1. klassi Vabadusmedaliga 18.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, võitles Tartu rindel. Taandus Saksamaale, oli väljaõppel Neuhammeris, saadeti Eesti diviisi koosseisus rindele. Edasised andmed puuduvad.

LAINVEER, Ülo, *sotamies*.

Sündis 17.07.1923 Harjumaal Kõnnu vallas Vanakülas. Lõpetas 1942 Jänedä Kõrgema Põllunduskooli, oli põllumees Valgejõel. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 20.10.1943, oli väljaõppel Porokyläs ja Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni 8. (raskekuulipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Töötas kodutalus ja kolhoosis „Uus Elu“ agronoom-arvepidajana. Suri 09.12.1955, on maetud Loksa kalmistule.

LEHISTE, August Feliks, *korpraali*.

Sündis 04.06.1923 Virumaal Porkuni vallas Kullenga külas. Elab Aburi külas. Teenis Saksa sõjaväes alates 01.09.1942. Lõpetas 1943 Jänedä Kõrgema Põllunduskooli. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 20.12.1943, oli väljaõppel Taavettis, seejärel rindel Rajajoel 47. jalaväerügemendi III pataljoni koosseisus, oli väljaõppel lennuväe raadioüksuses ja õhutõrjes. Tuli tagasi Eestisse 02.09.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris, seejärel Narva rindel. Oli metsavend, tuli amnestiaga metsast välja, kuid mõne aja pärast arreteeriti. Pärast vangilaagrist vabanemist õppis Väimela

põllumajandustehnikumis, oli Vao sovhoosis osakonnajuhataja, agronoom ja peaagronoom. Suri 30.03.1997, maetud Kadastiku kalmistule Kareda vallas.

LOONURME, Lembit, *sotamies*.

Sündis 12.01.1917 Harjumaal Kiiu vallas. Lõpetas 1937 Jänedal Põllutöökeskkooli, õppis Tartu Ülikoolis põllumajandust. Teenis Eesti kaitseväes, reamees. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 16.12.1943, oli väljaõppel Taavettis, 200. jalaväerügemendi staabikompaniis ja lennuväe abiteenistuses. Vabastati teenistusest 18.09.1944, läks Rootsi. Lõpetas 1953 Stockholmi ülikooli filoloogiateaduskonna, töötas kindlustusseltsis. Suri 14.04.1999 Stockholmis Farstas, maetud Stockholmi Metsakalmistule.

NURMIK, Helmut Johannes, *alikersantti*.

Sündis 08.10.1920 Järvamaal Ambla vallas Jänedal. Lõpetas 1940 Jänedal Põllutöökeskkooli, oli põllumees. Teenis Saksa sõjaväes 29.08.1941–28.10.1942 kapralina. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 06.10.1943, oli rindel Rajajoel 6. jalaväerügemendis ja 47. jalaväerügemendi III pataljoni koosseisus, väljaõppel Uusaaris 200. jalaväerügemendi 13. (miinipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksil, autasustati 4. klassi Vabadusristiga 18.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944. Oli Mõisakülas agronoom, sai surma miilitsatöötaja käe läbi 31.05.1948, maetud Ambla kalmistule.

PAJUS, Elmar, *sotamies*.

Sündis 16.08.1922 Harjumaal Rae vallas Pajupea külas. Õppis Keila põllutöökoolis, oli põllumees Pajupeas. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 16.10.1943, oli väljaõppel Porokyläs, Taavettis ja Uusaaris 200. jalaväerügemendi 13. (miinipilduja)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris. Töötas raudteel, lõpetas 1949 Jänedal Põllundustehnikumi ja kaugõppes Eesti Põllumajanduse Akadeemia agronoomina. Oli Jänedal agronoom, 1960–1982 õpetaja Ravila, Kose, Kehtna ja Rapla koolis. Elab Hageri hooldekodus. Autasustati 2016 Soome Valge Roosi I klassi medaliga.

PALM, Meeme, *matruusi*.

Sündis 06.11.1921 Hiiumaal Suuremõisa vallas Heltermaal. Elas Järvamaal Vahastus. Lõpetas 1940 Jänedal Põllutöökeskkooli, oli Purila riigimõisa abivalitseja. Astus vabatahtlikuna Soome mereväkke 09.11.1943, oli väljaõppel Turus, teenis soomuslaeval Väinämöinen ja rannakaitses. Tuli tagasi Eestisse 02.09.1944, teenis Sillamäel õhutõrjepatareis. Oli Kurtna ning Koigi sovhoosis direktor ja agronoom, a-st 1974 Saue sovhoosis osakonnajuhataja. Suri 30.08.1997 Tallinnas, maetud Metsakalmistu soomepoiste rahulasse.

PARTS, Johan (Juhan), *kersantti*.

Sündis 20.03.1918 Pärnus. Õppis Jänedal Põllutöökeskkoolis. Elas Tallinnas. Teenis Eesti kaitseväes, kapral. Läks jaanuaris 1940 Soome, astus vabatahtlikuna Soome armeesse, oli väljaõppel Lapual rahvusvahelises Sisu brigaadis. Astus 24.06.1941 Erna salka, heideti 28.07.1941 langevarjuga Kautlasse, võitles Erna ja Erna I koosseisus, vabastati teenistusest 06.09.1941. Seejärel oli Tallinna politsei ratsareservis ja SD teenistuses. Juulis 1944 mobiliseeriti julgeolekupolitsei üksusesse, kuid

põgenes Haapsalust Rootsi. Suri 27.11.1967 Huddinges, tuhastatud põrm Huddinge kalmistu mälestussalus.

RAIDLA, Lembit, *sotamies*.

Sündis 05.06.1928 Järvamaal Ambla vallas. Õppis Jänedä Põllutöökeskkoolis. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 27.01.1944, oli väljaõppel Jokelas ja Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 1. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, võitles Tartu rindel. Taandus Saksamaale, oli väljaõppel Neuhammeris ja erikoolitusel. Pärast sõda töötas Hollandis ja Belgias kaevandustes, 1948 oli madrus USA kaubalaeval, teatas kavatsusest astuda Prantsuse Vöörlaegioni. Edasised andmed puuduvad.

ROOMET, Eerik, *sotamies*.

Sündis 24.06.1922 Tartumaal Vaimastvere vallas. Lõpetas 1942 Jänedä Kõrgema Põllumuskooli, elas Pedja külas, oli meremees. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 04.02.1944, oli väljaõppel Jokelas ja sidekompaniis Järvenpääl, teenis Taavettis 200. jalaväerügemendi II pataljoni staabikompaniis. Osales tõrjelahingutes Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, oli väljaõppel Kehra õppelaagris, osales 23.09.1944 Vaskjala lahingus. Oli õpetaja Vodja põllumajanduskoolis, lõpetas 1949 Tartu Riikliku Ülikooli agronoomina, oli samas õppejõud, vallandati kulaku pere liikmena. Seejärel töötas Tallinnas Riiklikus Projekteerimise Instituudis "Eesti Projekt" kuni 1990. aastani. Elas Tallinnas, kus suri 17.03.2002, maetud Metsakalmistu soomepoiste rahulasse.

UMBORG, Arnold Eduard, korpraali.

Sündis 05.08.1920 Harjumaal Harku vallas. Lõpetas 1940 Jäneda Põllutöökeskkooli, oli agronoom Harkus. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 04.06.1943, oli rindel Rajajoel 47. jalaväerügemendi III pataljoni koosseisus, seejärel oli väljaõppel Taavettis allohvitseride koolis ja Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 3. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahingutes Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksil, autasustati 2. klassi Vabadusmedaliga 13.08.1944. Tuli tagasi Eestisse 07.09.1944. Varjas end, sai haavata vahistamisel Tallinnas 14.09.1945, suri 02.10.1945 Patarei vanglas.

VAAS, Toomas, vänrikki.

Sündis 23.02.1916 Virumaal Tudulinna vallas. Lõpetas 1935 Jäneda Põllutöökeskkooli ja Sõjakooli aspirandikursused, reservlipnik. Oli talupidaja ja tõukarjakasvataja, karjanduskonsulent Viljandis. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 20.11.1943, oli väljaõppel Porokyläs, Taavettis ja Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 3. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944, võitles Tartu rindel rühma- ja kompaniiülemana, langes 19.09.1944 Jõgeval, maetud Tudulinna kalmistule.

VALDMAA, Kalju, sotamies.

Sündis 19.06.1923 Tartumaal Laius-Tähkvere vallas. Lõpetas 1942 Jäneda Kõrgema Põllunduskooli, oli arveametnik, elas Leedi külas. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 04.01.1944, oli rindel Rajajoel 47. jalaväerügemendi III pataljoni koosseisus, seejärel väljaõppel Jokelas ja Jalkalas 200. jalaväerügemendi I pataljoni 2. (laskur)kompaniis. Osales tõrjelahingutes Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksil. Pärast 200. jalaväerügemendi likvideerimist teenis 3. täienduspataljonis, vabastati teenistusest 22.09.1944, läks Rootsi. Lõpetas 1954 Uppsala põllumajandusülikooli agronoomina, kaitses samas 1958 litsentsiaadi kraadi, kuulus üliõpilasseltsi Raimla. Töötas kõrgkoolides dotsendi ja

professorina, asutas 1989 konsultatsioonifirma "K. Valdmaa Consulting". Avaldanud teaduslikke töid ja artikleid põllumajanduse ja keskkonnakaitse alal. Eesti Evangeeliumi Luteriusu Kiriku Uppsala koguduse ja Uppsala Eesti Seltsi esimees. Eesti Agronoomide Selts Rootsis, Eesti Teaduslik Selts Rootsis, Rahvuslik Parempoolne Rühm ja Rootsi Eestlaste Liidu esinduskogu liige. JR200 Sõprusühingu esimees 1982-2007. Suri 16.03.2007 Uppsalas, maetud Hammarby kalmistule. Autasustati 1998 Kotkaristi kuldristiga.

VEEBORN, Heino, *matruusi*.

Sündis 01.04.1925 Virumaal Undla vallas Neeruti külas. Õppis Jäneda Põllutöökeskkoolis, elas Neerutis. Astus vabatahtlikuna Soome mereväkke 28.11.1943, oli väljaõppel Turus, teenis IV pataljonis ja haiglalaeval Seagull. Vabastati teenistusest 18.09.1944, läks Rootsi, oli töödejuhataja. Elas Malmös. Suri 07.11.1997, tuhastatud põrm Linhamni kalmistu mälestussalus.

ÜHTIGI, Lembit, *sotamies*.

Sündis 28.03.1922 Virumaal Avanduse vallas. Lõpetas 1940 Avanduse põllunduskooli, oli põllumees Pudiveres. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse 16.12.1943, oli väljaõppel sidekompaniis Järvenpääl, teenis Uusaaris 200. jalaväerügemendi 13. (miinipilduja)kompaniis ja II pataljoni staabikompaniis. Osales tõrjelahinguis Viiburi lahel ja Vuoksil. Tuli tagasi Eestisse 19.08.1944. Lõpetas 1946 Jäneda Põllundustehnikumi, oli agronoom kolhoosides Koit ja Õigus ning osakonnajuhataja Simuna ja Vinni sovhoosis, hiljem töötas Eesti Tarbijate Kooperatiivide Liidu ehitusosakonnas ja gaasikontoris. Suri 15.05.1984 Rakveres, maetud Simuna kalmistule.